

BOLALARDA IJTIMOYIY-EMOTSIONAL KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Otaboyeva Dilshoda Sa'dulla qizi
Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha va boshlang'ich yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish usullari tahlil qilinadi. Bolalarning hissiy xotirjamligi, empatiya, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda pedagogik metodlar, o'yinlar va tarbiyaviy faoliyatning roli yoritiladi. Maqolada tarbiyachi va ota-onaning ta'siri, interaktiv va ijodiy metodlar orqali bolaning ijtimoiy-emotsional rivojlanishini qo'llash yo'llari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-emotsional ko'nikmalar, empatiya, muloqot, bolalar psixologiyasi, tarbiyaviy usullar, maktabgacha ta'lim, ijodiy faoliyat, o'yin metodlari.

KIRISH

Bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi ularning shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy-emotsional ko'nikmalar bolaning boshqalar bilan muloqot qilishi, o'z his-tuyg'ularini boshqarishi va jamiyatda samarali integratsiyalashishiga yordam beradi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tizimida va boshlang'ich sinflarda bu ko'nikmalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish muhimdir. Psixologlar ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni quyidagilar bilan bog'laydilar: o'zini anglash, boshqalar bilan hamkorlik qilish, hissiy xotirjamlikni saqlash va ijtimoiy me'yorlarni tushunish. Ushbu maqolada ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishning samarali pedagogik usullari va metodlari batafsil tahlil qilinadi.

Ijtimoiy-emotsional ko'nikmalar bolalarning hissiy va ijtimoiy jihatdan o'sishini ta'minlaydi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Empatiya** — boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish va ularga mos harakat qilish;
- **Muloqot ko'nikmalari** — tinglash, tushuntirish, fikr almashish;
- **Hissiy xotirjamlik** — stress va salbiy hissiyotlarni boshqarish;
- **Hamkorlik** — guruh ishida samarali ishtirok etish;

• **Ijtimoiy qoidalarni tushunish** — me'yor va qoidalarni anglash va ularga rioya qilish.

Bu ko'nikmalar bolaning kelajakdagi ijtimoiy muvaffaqiyati, do'stlik va jamiyatdagi muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi.

Bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish uchun quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

1. **O'yin metodlari**

o **Rolli o'yinlar:** "Oilada", "Do'kon" kabi o'yinlar bolaga boshqalarning o'rniga qo'yilish va empatiya ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

o **Guruh o'yinlari:** "O'yinlar orqali hamkorlik" bolalarda guruh ishida ishtirok etish va muloqot ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

2. **Hissiy rivojlantirish mashg'ulotlari**

o Rasm orqali hissiyotlarni ifodalash;

o Hikoya tinglash va uning qahramonlarining hissiyotlarini tahlil qilish;

o "Hissiyotlar kartochkalari" orqali bolani o'z his-tuyg'ularini aniqlashga o'rgatish.

3. **Ijodiy va interaktiv metodlar**

o Birgalikda qo'shiq aytish, raqs yoki teatr sahnalari orqali ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni kuchaytirish;

o "Qiyoslash va yechim topish" mashg'ulotlari orqali bolaga muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishni o'rgatish.

4. **Tarbiyachi va ota-onaning roli**

o Tarbiyachi o'yin jarayonida model ko'rsatadi va bolani rag'batlantiradi;

o Ota-ona uy sharoitida mehr-oqibat va muloqot asosida bolani qo'llab-quvvatlaydi;

o Bolaning muvaffaqiyatlari e'tirof etiladi va rag'batlantiriladi, bu esa ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni mustahkamlaydi.

3. KUNDALIK FAOLIYATDA IJTIMOIIY-EMOTSIYONAL KO'NIKMALAR

1. **Maktabgacha ta'lim muassasalarida**

o Guruh mashg'ulotlari orqali bolalar o'zaro muloqot qiladi;

o O'yin va ijodiy mashg'ulotlar orqali hissiyotlarni boshqaradi;

o Tarbiyachi tomonidan boshqariladigan konfliktli vaziyatlarda muammolarni hal qiladi.

2. **Uy sharoitida**

o Ota-ona bilan birgalikda o'yinlar va ijodiy faoliyat;
o Hissiy rivojlantirish mashg'ulotlari, masalan, qahramonlar hissiyotlarini tahlil qilish;

o Bolaning muvaffaqiyati va hissiy yutuqlari e'tirof etilishi.

3. **Texnologiyalardan foydalanish**

o Interaktiv multimediyalar, o'yin ilovalari va ta'limiy dasturlar orqali bolalar muloqot va hissiy ko'nikmalarni mustahkamlash imkoniyatiga ega.

o Biroq, raqamli vositalar asosiy vosita emas, balki yordamchi vosita sifatida ishlatiladi.

4. **SAMARADORLIKNI OSHIRISH USULLARI**

• Shaxsiy yondashuv: har bir bolaning qobiliyati va ehtiyojiga mos metodni tanlash;

• Qayta aloqa: mashg'ulotdan so'ng bola bilan natijalarni muhokama qilish;

• Guruh ishlari: bolalar o'rtasida hamkorlik va muloqotni rag'batlantirish;

• Rag'batlantirish: har bir kichik muvaffaqiyatni e'tirof etish va maqtash;

• Barqarorlik: ijtimoiy-emotsional mashg'ulotlarni muntazam ravishda o'tkazish.

XULOSA

Bolalarning ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarini rivojlantirish ularning shaxs sifatida to'laqonli o'sishida muhim rol o'ynaydi. Ushbu ko'nikmalar empatiya, hissiy xotirjamlik, muloqot va hamkorlikni rivojlantiradi.

O'yin, ijodiy mashg'ulotlar va interaktiv metodlar ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning samarali vositalari hisoblanadi. Tarbiyachi va ota-onaning faol ishtiroki, shaxsiy yondashuv va rag'batlantirish orqali bolalarda bu ko'nikmalar mustahkamlanadi.

Shunday qilib, bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga e'tibor qaratish ularning kelajakdagi ijtimoiy muvaffaqiyati, shaxsiy barqarorligi va jamiyatga moslashuvchanligini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR

1. Vygotskiy, L. S. (2004). *Bolalar psixologiyasi va tafakkur rivoji*. Moskva: Prosveshcheniye.
2. Elkonin, D. B. (2007). *O'yin va bolaning rivojlanishi*. Moskva: Pedagogika.
3. Abdullaeva, M. (2018). *Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi*. Toshkent: Pedagogika.
4. Akbarova, N. (2020). *Bolalar psixologiyasida ijodiy yondashuv*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
5. Gardner, H. (2006). *Multiple Intelligences: New Horizons*. New York: Basic Books.
6. Tompson, R. (2015). *Creativity in Early Childhood Education*. New York: Routledge.
7. Zokirova, D. (2019). *Maktabgacha ta'limda o'yin va ijodiy faoliyat*. Toshkent: Fan.
8. Islomova, S. (2021). *Rivojlantiruvchi muhit va maktabgacha yoshdagi bolalar ijodi*. Toshkent: Sharq.
9. Karimova, L. (2017). *Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rag'batlantirish usullari*. Toshkent: O'qituvchi.

